

Seat No. : _____

MA-138

March-2019

M.A., Sem.-III

501 : Economics

(Growth & Development – I)

Time : 2:30 Hours]

[Max. Marks : 70

1. (A) વૃદ્ધિ અને વિકાસનો ખ્યાલ સમજાવી, તેના માપદંડો ચર્ચો. 14

અથવા

માનવ વિકાસ આંક એટલે શું ? તેના મહત્ત્વના ઘટકો ચર્ચો.

- (B) નીચેનામાંથી કોઈપણ ચારના ટૂંકમાં જવાબ આપો. 4

(1) ગરીબીનો સાપેક્ષ ખ્યાલ સમજાવો.

(2) વૃદ્ધિનો અર્થ આપો.

(3) વસ્તી વિસ્ફોટનો તબક્કો સમજાવો.

(4) આધુનિક વૃદ્ધિના લક્ષણો જણાવો.

(5) ગરીબીનો નિરપેક્ષ ખ્યાલ સમજાવો.

(6) ગરીબીના નિર્દેશકો જણાવો.

2. (A) શુભ્પીટરના આર્થિક વિકાસના સિદ્ધાંતનું ટીકાત્મક મૂલ્યાંકન કરો. 14

અથવા

કાર્લ માર્ક્સનો આર્થિક વિકાસનો સિદ્ધાંત ચર્ચો.

- (B) નીચેનામાંથી કોઈપણ ચારના ટૂંકમાં જવાબ આપો : 4

(1) એડમ સ્મિથના સિદ્ધાંતની મર્યાદાઓ જણાવો.

(2) શ્રમ વિભાજન એટલે શું ?

(3) રિકાર્ડોના સિદ્ધાંતની મૂડીસંચય પ્રક્રિયા સમજાવો.

(4) માલ્થસના સિદ્ધાંતમાં વસ્તીવૃદ્ધિનો ખ્યાલ સમજાવો.

(5) નવપ્રવર્તન એટલે શું ?

(6) અધિશેષ મૂલ્ય એટલે શું ?

3. (A) મિરડાલનો આર્થિક વૃદ્ધિનો 'ચક્રીય કાર્યકારણ' નો સિદ્ધાંત સમજાવો. 14

અથવા

અસમતોલ વિકાસનો કોઈ એક સિદ્ધાંત વિગતે ચર્ચો.

(B) નીચેનામાંથી કોઈપણ ત્રણ પ્રશ્નોના ટૂંકમાં જવાબ આપો : 3

- (1) સમતોલ વિકાસ એટલે શું ?
- (2) દ્વિમુખી અર્થકારણ એટલે શું ?
- (3) "મોટા ધક્કા" નો સિદ્ધાંત કોણે આપ્યો છે ?
- (4) સામાજિક દ્વેતવાદ એટલે શું ?
- (5) ગરીબીના વિષયકનો ખ્યાલ સમજાવો.

4. (A) ટકાઉ કૃષિ વિકાસ અને નવી ટેકનોલોજી વચ્ચેનો સંબંધ સ્પષ્ટ કરો. 14

અથવા

ભારતના આર્થિક વિકાસમાં કૃષિ ક્ષેત્રના ફાળાનું મૂલ્યાંકન કરો.

(B) નીચેનામાંથી કોઈપણ ત્રણ પ્રશ્નોના ટૂંકમાં જવાબ આપો : 3

- (1) કૃષિ ઉત્પાદકતાને અસર કરતાં પરિબલો જણાવો.
- (2) પાક તરાહ એટલે શું ?
- (3) નાના અને સીમાંત ખેડૂતોનો અર્થ સ્પષ્ટ કરો.
- (4) કૃષિ ક્ષેત્ર સાથે સંકળાયેલ બેરોજગારીના કારણો જણાવો.
- (5) ન્યૂનતમ ટેકાના ભાવ એટલે શું ?

Seat No. : _____

MA-138

March-2019

M.A., Sem.-III

501 : Economics

(Growth & Development – I)

Time : 2:30 Hours]

[Max. Marks : 70

1. (A) Explain the concept of growth and development and discuss its measures. 14

OR

What is Human Development Index ? Discuss its important components.

- (B) Answer any **four** questions from the following in brief : 4

- (1) Explain the relative concept of poverty.
- (2) Give meaning of growth.
- (3) Explain the stage of population explosion.
- (4) State the characteristics of modern growth.
- (5) Explain the concept of absolute poverty.
- (6) State the indicators of poverty.

2. (A) Critically examine the theory of economic development of Schumpeter. 14

OR

Discuss the theory of economic development of Karl Marx.

- (B) Answer any **four** questions from the following : 4

- (1) State the limitations of theory of Adam Smith.
- (2) What is division of labour ?
- (3) Explain the process of capital accumulation in theory of Ricardo.
- (4) Explain the concept of population growth in theory of Malthus.
- (5) What is innovation ?
- (6) What is surplus value ?

3. (A) Explain the theory of 'circular causation' of economic growth given by Myrdal. **14**

OR

Discuss any one theory of unbalanced development.

- (B) Answer any **three** questions from the following : **3**

- (1) What is Balanced Development ?
  - (2) What is Dual Economy ?
  - (3) Who has given the theory of 'Big Push' ?
  - (4) What is Social dualism ?
  - (5) Explain the concept of vicious circle of poverty.
4. (A) Explicit the relationship between sustainable agricultural development and new technology. **14**

OR

Evaluate the contribution of agriculture sector in economic development of India.

- (B) Answer any **three** questions from the following : **3**

- (1) State the factors affecting agriculture productivity.
  - (2) What is crop pattern ?
  - (3) Explicit the meaning of small and marginal farmers.
  - (4) State the reasons of unemployment related with agriculture sector.
  - (5) What is minimum support price ?
-

MA-138
March-2019
M.A., Sem.-III
501 : Economics
(International Economics-II)

Time : 2:30 Hours]

[Max. Marks : 70

1. (A) આંતરરાષ્ટ્રીય વેપારમાં રિકાર્ડોના તુલનાત્મક ખર્ચના સિદ્ધાંતનું ટીકાત્મક મૂલ્યાંકન કરો. 14
અથવા
કોઈપણ બે વિશે લખો :
(a) સ્ટોલ્પર-સેમ્યુલસનનો પ્રમેય લખો.
(b) Rybczynski પ્રમેયની ચર્ચા કરો.
(c) લિયોન્ટિફ પેરાડોક્સ જણાવો.
- (B) નીચેના દરેક પ્રશ્ન માટે, શ્રેષ્ઠ જવાબ પસંદ કરો : 4
(1) જ્યારે એક દેશ બીજા દેશને Most favoured nation નો દરજ્જો આપે ત્યારે _____
(a) બીજા દેશ કરતાં તે દેશની વસ્તુ પર ઓછી જકાત નાંખવી.
(b) કોઈપણ દેશ કરતાં તે દેશની વસ્તુ પર વધારે જકાત ન નાંખવી.
(c) કોઈપણ દેશ કરતાં તે દેશની વસ્તુ પર વધારે જકાત નાંખવી.
(d) તે દેશમાં તે જ વસ્તુની નિકાસ કરી શકે કે જે તે દેશ ખરીદવા ઈચ્છતો હોય.
- (2) નીચેની કઈ પરિસ્થિતિમાં આંતરરાષ્ટ્રીય વેપાર અસ્તિત્વમાં આવશે નહીં ?
(a) સરખો ખર્ચ તફાવત (b) તુલનાત્મક ખર્ચ તફાવત
(c) સંપૂર્ણ ખર્ચ તફાવત (d) સાધન પ્રમાણ તફાવત
- (3) રિકાર્ડોનો તુલનાત્મક લાભનો સિદ્ધાંત _____ આધારિત હતો.
(a) ઈન્ટ્રા ઈન્ડસ્ટ્રી વિશિષ્ટિકરણ અને વેપાર
(b) ઈન્ટર ઈન્ડસ્ટ્રી વિશિષ્ટિકરણ અને વેપાર
(c) વિશિષ્ટિકરણ અને વેપાર હેઠળ માંગ શક્તિ
(d) વિશિષ્ટિકરણ અને વેપાર હેઠળ આવક શક્તિ

- (4) આંતરરાષ્ટ્રીય વેપારના કયા સિદ્ધાંતને આધુનિક સિદ્ધાંત તરીકે ઓળખવામાં આવે છે ?
- (a) નિરપેક્ષ ખર્ચ (b) સાપેક્ષ ખર્ચ
- (c) વૈકલ્પિક ખર્ચ (d) સાધન પરિમાણ

2. (A) જે.એસ. મિલનો પારસ્પરિક માંગનો સિદ્ધાંત સમજાવો.

14

અથવા

- (a) વેપારની શરતોને અસર કરતાં વિવિધ પરિબલો સમજાવો.
- (b) વેપારની શરતોના વિવિધ પ્રકારો અને તેનું મહત્ત્વ સમજાવો.

(B) નીચેના દરેક પ્રશ્ન માટે, શ્રેષ્ઠ જવાબ પસંદ કરો :

4

- (1) કુલ વસ્તુ વિનિમયની શરતોનો ખ્યાલ આપનાર અર્થશાસ્ત્રી :
- (a) પ્રો. ડોરા (b) પ્રો. ટાઉસિંગ
- (c) પ્રો. જેકબ વાઈનર (d) પ્રો. માર્શલ
- (2) નીચેનામાંથી કયું પરિબલ વેપારની શરતોને પ્રભાવિત કરતું નથી ?
- (a) રાજકીય નીતિ (b) ચલણનું અવમૂલ્યન
- (c) આયાત જકાતો (d) આર્થિક વિકાસ
- (3) વેપારની શરતો શું દર્શાવે છે :
- (a) આયાત એકમોના બદલામાં નિકાસનું પ્રમાણ
- (b) નિકાસના એકમોના બદલામાં આયાતનું પ્રમાણ
- (c) (a) અને (b) બંને
- (d) ઉપરોક્તમાંથી કોઈ નહીં
- (4) જ્યારે કેટલાક ઘણા દેશો મળીને સરખી જકાત નાખે, એકબીજા પરની જકાત દૂર કરે અને તેમની અંદર-અંદર શ્રમ અને મૂડી ગતિશીલતા દૂર કરે ત્યારે તે _____ કહેવાય.
- (a) ફ્રી ટ્રેડ એરિયા (b) કસ્ટમ યુનિયન
- (c) Common Market (d) આર્થિક સંઘ

3. (A) કોઈપણ બે વિશે સમજાવો :

14

- (a) 'અસરકારક જકાત'ના દરનું ટીકાત્મક મૂલ્યાંકન કરો.
- (b) રક્ષણની બાબતે ઉદ્યોગની દલીલ સમજાવો.
- (c) જકાત અને આયાત ક્વોટા વચ્ચે સમાનતા અને અસમાનતા સમજાવો.
- (d) જકાતના પ્રકાર સમજાવો.

(B) નીચેના દરેક પ્રશ્ન માટે, શ્રેષ્ઠ જવાબ પસંદ કરો : (ગમે તે ત્રણ)

3

- (1) મુક્ત આંતરરાષ્ટ્રીય વેપાર ને લીધે _____ ઉદ્યોગોમાં મોટાભાગે ટૂંકા ગાળામાં બેરોજગારી પેદા થશે.
  - (a) ઉદ્યોગો કે જે આયાત અથવા નિકાસ કરતાં નથી.
  - (b) આયાત અવેજીકરણ વાળા ઉદ્યોગો
  - (c) જે આંતરિક અને વિદેશી ખરીદદારોને વેચતા ઉદ્યોગો
  - (d) ઉદ્યોગો જેઓ ફક્ત વિદેશી ખરીદદારોને વેચે છે.
- (2) 15 ટકાનો આયાત થતી વસ્તુ પરનો કર તે _____ નું ઉદાહરણ છે.
  - (a) એડ વેલોરમ ટેરિફ
  - (b) સ્પેશીયલ જકાત
  - (c) અસરકારક જકાત
  - (d) મિશ્ર જકાત
- (3) ચોક્કસ (સ્પેશીફિક) જકાત _____ પર લેવાય છે.
  - (a) વેપાર પરના એકમ પર અમુક ચોક્કસ નાણાંની રકમ
  - (b) વસ્તુની કિંમતના અમુક ટકા
  - (c) આયાતના જથ્થા પર અમુક ટકા
  - (d) ઉપરોક્ત તમામ
- (4) જો સ્ટીલનો વિશ્વનો ભાવ ટનદીઠ 500 ડોલર છે, તો \$ 50 નો સ્પેશીયલ જકાત હોય, તો વોલેરમ જકાત _____ હોય.
  - (a) 5 ટકા
  - (b) 10 ટકા
  - (c) 15 ટકા
  - (d) 20 ટકા

4. (A) W.T.O. હેઠળ વિવિધ કરારોનું ટીકાત્મક મૂલ્યાંકન કરો.

14

અથવા

આંતરરાષ્ટ્રીય નાણાકીય વ્યવસ્થાની ચર્ચા કરો.

(B) નીચેના દરેક પ્રશ્ન માટે, શ્રેષ્ઠ જવાબ પસંદ કરો : (ગમે તે ત્રણ)

3

(1) એક સિવાય બધા જ WTO ના બંધારણમાં છે.

- (a) વેપાર ઉદારીકરણ વધારવા માટે ઉભયક્ષીય જકાતમાં ઘટાડો
- (b) most favoured nation ની જોગવાઈનો ઉપયોગ (સામાન્ય વ્યાપારી સંબંધોમાં)
- (c) વ્યાપારી સંબંધોમાં ભેદભાવ ન કરવો.
- (d) આયાત કોટા અને નિકાસ કોટા પ્રતિબંધ

(2) બીજા વિશ્વયુદ્ધ પછી, યુનાઈટેડ સ્ટેટ્સ અને અન્ય દેશોએ ઉદાર બનવાની માંગ કરી અને તેના માટેનું પ્રથમ પગથિયું હતું

- (a) ટેરિફ અને ટ્રેડ પર સામાન્ય કરાર
- (b) વર્લ્ડ ટ્રેડ ઓર્ગેનાઈઝેશન
- (c) Smoot-Hawley સંસ્થા
- (d) વેપાર નીતિ પર મેકકીનલી કરાર

(3) યુ.એસ.ના વેપાર કાયદા અનુસાર, બીજા દેશ સાથે સામાન્ય વેપાર સંબંધો _____ બરાબર ગણાશે.

- (a) સૌથી અનુકૂળ રાષ્ટ્ર ટ્રીટમેંટ
- (b) ટ્રેડ રેમેડી ટ્રીટમેંટ
- (c) સેફ ગાર્ડ ટ્રીટમેંટ
- (d) એસ્કેપ કલોઝ ટ્રીટમેંટ

(4) યુરોપીય સંઘે નીચે આપેલું બધું પ્રાપ્ત કર્યું છે સિવાય

- (a) સભ્ય રાષ્ટ્રો માટે સામાન્ય રાજકોષીય નીતિ અપનાવી છે.
- (b) Agricultural Price Supports ની Common System ની સ્થાપના કરી.
- (c) તેના સભ્ય દેશો વચ્ચે તમામ જકાત બંધ કરી.
- (d) સભ્યો સિવાયના દેશો પાસેથી આયાત કરાયેલા ઉત્પાદનો પર સામાન્ય ટેરિફ વસૂલ કરે છે.

MA-138
March-2019
M.A., Sem.-III
501 : Economics
(International Economics-II)

Time : 2:30 Hours]

[Max. Marks : 70

1. (A) Critically evaluate Ricardo's theory of comparative cost in International Trade. **14**

OR

Write any **two** :

- (a) State Stolper-Samuelson's theorem.
- (b) Discuss Rybczynski theorem.
- (c) State Leontief Paradox.

- (B) Objective questions : **4**

- (1) When one country provides most favoured nation status (normal trade relations) for another, it agrees to
  - (a) charge that nation's products a lower tariff than other nation's.
  - (b) charge that nation's products not a high rate tariff than that on any other.
  - (c) charge that nation's products a higher tariff than any other nation's.
  - (d) exports to that nation any products that it wants to purchase.
- (2) In what situation will international trade not exit ?
  - (a) Similar cost difference
  - (b) Comparative cost difference
  - (c) Full cost difference
  - (d) Equipment difference
- (3) The comparative advantage model of Ricardo was based on
  - (a) intra industry specialization and trade.
  - (b) inter industry specialization and trade.
  - (c) demand conditions underlying specialization and trade.
  - (d) income conditions underlying specialization and trade.

3. (A) Write any **two** : **14**
- (a) Critically evaluate 'Effective Rate of Tariff'.
  - (b) Explain Infant industry argument in favour of protection.
  - (c) Discuss the similarities and dissimilarities between Tariff and Import quota.
  - (d) Explain the types of Tariff.
- (B) Objective questions : (any **three**) **3**
- (1) The movement to free international trade is most likely to generate short-term unemployment in which industries ?
- (a) Industries in which there are neither imports nor exports.
  - (b) Import-complimentary industries.
  - (c) Industries that sell to domestic and foreign buyers.
  - (d) Industries that sell to only foreign buyers.
- (2) A tax of 15 percent per imported item would be an example of a(an) _____
- (a) Ad valorem tariff
  - (b) Special tariff
  - (c) Effective tariff
  - (d) Compound tariff
- (3) Specific tariffs are collected as
- (a) fixed amount of money per unit traded
  - (b) a percentage of the price of the product
  - (c) a percentage of the quantity of imports
  - (d) All of the above
- (4) If the world price of steel is \$ 500 a ton, a specific tariff of \$ 50 is equivalent to an Ad valorem tariff of
- (a) 5 percent
  - (b) 10 percent
  - (c) 15 percent
  - (d) 20 percent

4. (A) Critically evaluate the various agreements under WTO. 14

OR

Discuss the International Monetary System.

- (B) Objective Questions : (any **three**) 3

(1) All of the following are fundamental to the World Trade Organization except :

- (a) bilateral tariff reductions to promote trade liberalization.
- (b) use of the most-favoured-nation clause (normal trade relations)
- (c) non-discrimination in trading relationships.
- (d) prohibition of import quotas and export quotas.

(2) Following World War-II, the United States and other countries sought to liberalize trade among each other. The first major postwar step toward trade liberalization was the

- (a) General Agreement on Tariffs and Trade
- (b) World Trade Organization
- (c) Smoot-Hawley Organization
- (d) McKinley Agreement on Trade Policy

(3) According to U.S. trade law, maintaining “normal trade relations” with another country is also known as providing

- (a) most favoured nation treatment
- (b) trade remedy treatment
- (c) safe guard treatment
- (d) escape clause treatment

(4) The European Union has achieved all of the following except :

- (a) adopted a common fiscal policy for member nations.
- (b) established a common system of agricultural price supports.
- (c) disbanded all tariffs between its member countries.
- (d) levied common tariffs on products imported from non-members.